

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/3 2021 s. 1105-1123, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNİN İŞLENİŞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Bekir KAYABAŞI*

Nülifer KARADAĞ**

Geliş Tarihi: Şubat, 2021

Kabul Tarihi: Temmuz, 2021

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türk dili ve edebiyatı öğretim programının, ders kitaplarının; okulun ve sınıfın fiziki koşullarının, öğrencilerin derse karşı tutumlarının Türk dili ve edebiyatı dersinin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımalarının olup olmadığını belirleyebilmek, olumsuz yansımalar varsa, bunlarla ilgili öğretmenlerin çözüm önerilerini alabilmektir. Olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseninde tasarlanan araştırmanın örneklemini Adıyaman merkez ilçesinde görev yapmakta olan 25 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan veriler, içerik çözümleme yöntemi ile çözümlenmiştir. Çalışmaya göre, Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine birçok değişken, olumlu ve olumsuz yansımakla birlikte öğretmenler, daha çok olumsuz yansımalar üzerinde durmuştur. Öğretmenler tarafından en sık değinilen olumsuz yansıma, “Türk dili ve edebiyatı dersleri için ayrı dersliklerin bulunmaması” iken; sunulan çözüm önerileri arasında en sık değinileni ise “Türk dili ve edebiyatı dersleri için özel dersliklerin hazırlanması gerektiği”dir.

Anahtar Sözcükler: Türk dili ve edebiyatı, öğretim programı, ders kitapları, öğrenci tutumları, fiziki koşullar.

TEACHER'S OPINIONS ON THE PROCESSING OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE COURSES

Abstract

The aim of this study is to determine whether there are positive and / or negative reflections of the Turkish language and literature curriculum, textbooks; the physical conditions of the school and the classroom, students' attitudes towards the course and it is to be able to get the solution suggestions of the teachers regarding them if there are negative reflections. The sample of the study, designed in the pattern of phenomenology, consists of 25 Turkish language and literature teachers working in the central district of Adıyaman.

The data collected from these teachers through semi-structured interview forms were analyzed by content analysis method. According to the study, although many variables have positive and negative reflections on the teaching of Turkish language and literature lessons, teachers mostly focused on negative

* Doç. Dr.; Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, bkayabasi@hotmail.com

** Doktora Öğrencisi; Ankara Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, nkaradag84@hotmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Araştırma verileri 2019 yılında toplanmıştır.

reflections. While the most frequently mentioned negative reflection by the teachers is “the absence of separate classrooms for Turkish language and literature lessons”; among the proposed solutions, the most frequently mentioned one is "private classrooms should be prepared for Turkish language and literature lessons".

Keywords: Turkish language and literature, curriculum, textbooks, student attitudes, physical conditions.

Giriş

İnsan, çevresindeki bireylerle iletişim kurarak yaşamını sürdüren sosyal bir varlıktır. Çeşitli duygu ve düşüncelere sahip olan, bunları, karşısındaki bireylerle paylaşarak iletişim kurabilen insanın, bu süreçte kullandığı temel araç dildir.

Dil, insanları birbirine yaklaştıran, iletişim kurmalarını ve düşüncelerini sağlayan, onların gelişi güzel insan yığını olmaktan çıkıp millet haline gelmelerini sağlayan en önemli araçtır (Kaplan, 1992, s. 35; Kavcar, 2017, s. 123). Ancak anadili yeterince gelişmiş bireyler yurt ve dünya gerçeklerini kendi dilleriyle kavrama ve değerlendirme becerisi kazanabilir (Sever, 2015, s. 6). Bu nedenle bireylerin sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve düşünebilmeleri, insan yığını almaktan çıkıp bir millet haline gelebilmeleri, yurt ve dünya gerçeklerini kavrayarak değerlendirebilecek duruma gelebilmeleri için anadili eğitimine büyük sorumluluk düşmektedir.

Dille oluşturulan, dilin en yetkin kullanım örneklerinin görüldüğü sanat dalı edebiyattır. Edebiyat, insan ve yaşam gerçekliğinin sanatçının düş gücüyle kurgulanmış yansımasıdır (Özdemir, 2013, s. 19; Özdemir, 2018, s. 36; Sever, 2015, s. 31). Toplumdaki değişimler, dönüşümler, dil ve edebiyat üzerinde eş zamanlı etki bırakır. Bu alanlarda meydana gelen değişimler eş zamanlı olduğu için dil ve edebiyat eğitimi birbirinden ayrı düşünülemez (MEB, 2015, s. 2). Bu nedenle liselerde okutulan dil ve edebiyat öğretiminin sağlıklı yürütülebilmesi için yapılması gereken temel çalışmalardan biri bu iki disiplinin tek ders olarak birlikte okutulmasıdır.

Dil ve edebiyat öğretiminin temel amacı, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirebilmek ve onları düşünen, duyarlı bireyler hâline getirebilmektir (Sever, Kaya ve Aslan, 2017, s. 11; Sever, 2018, s. 88). Bunun yanı sıra çeşitli metinler aracılığıyla öğrenciyi dilinin güzellikleri ve zenginlikleriyle buluşturarak onun, dilini sevmesini, geliştirilmesini, güvenle kullanmasını; duyarlık kazanmasını, düşünme becerilerini geliştirmesini (Aslan, 2017, s. 1-2); iyi bir okur olmasını (Dilidüzgün, 2018, s. 16); yetişkinliğe adım atarken yaratıcı düşünme, kendine güvenme, araştırma ve eleştiri yapmaya açık olmasını sağlamak (Çelik, 2013, s. 40) gibi amaçları da vardır.

Eğitim etkinlikleri için gerçekleştirilen program değerlendirme araştırmalarında kültürel değişimleri ve öğrenci farklılıklarını öğretmenlerin çok iyi gözlemlemeleri beklenir (Pritchard ve Marshall, 2002, s. 137’den akt: Erdem, 2017, s. 104). Yapılan çalışmalar programın uygulanmasında ve başarıya ulaşmasında öğretmen görüş ve inançlarının önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Burkhardt, Fraser ve Ridgway, 1990; Ethington ve Varelas, 1991’ den akt: Erdem, 2017, s. 103). Bu nedenle eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurulmuş çalışmaların yapılması derslerin sağlıklı yürütülebilmesi ve derslerden alınacak verimin artırılabilmesi için gereklidir.

Alanyazında, Türk dili ve edebiyatı dersi ile ilgili öğretmen ve öğrencilerden veriler toplanarak yapılan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların, Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin değerlendirilmesi (Türkyılmaz, Can ve Karadeniz, 2010); Türk dili ve

edebiyatı ders kitaplarının değerlendirilmesi (Eskimen, 2018); Türk dili ve edebiyatı programının değerlendirilmesi (Oral, Aşılıoğlu, 2000; Demir, 2010; Işıksalan, 2011; Kuduban ve Aktekin, 2013; Bozkırlı ve Er, 2018); öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersine yönelik tutumlarının incelenmesi (Akcaoğlu Saydım, 2009; Erdem, 2013; Gözütok ve Demir, 2017); Türk dili ve edebiyatı öğretiminde karşılaşılan sorunlar (Göktürk, 1986; Aslan ve Güneyli, 2008; Bayazıt, 2012; Erol ve Demir, 2017); Türk dili ve edebiyatı ders sürecinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi (Turhan, 2005) gibi konular etrafında toplandığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmalarda genellikle Türk dili ve edebiyatı dersinin işlenişine yansıyan olumsuz durumlar ele alınırken; bu çalışmada, dersin işlenişine yansıyan olumlu ve olumsuz durumlar birlikte ele alınarak çözüm önerileriyle birlikte sunulmuştur. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Türk dili ve edebiyatı derslerinde;

1. Öğretim programının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklayınız?

2. Ders kitaplarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklayınız?

3. Okulun ve sınıfın fiziki koşullarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklayınız?

4. Öğrencilerin derse karşı tutumlarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklayınız?

5. Dersin işlenişine yansıyan olumsuzluklara ilişkin çözüm önerileriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, insanların olaylara verdikleri anlamlar açısından araştırmacıların kendi doğal ortamındaki şeyleri anlamlandırması ve yorumlamasıdır (Denzin ve Lincoln, 2011, s. 3' den akt. Creswell, 2018, s. 44).

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden çalışmanın doğasına uygun olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 69). Çalışmada, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinden derinlemesine veri elde etmek amacıyla veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda örneklem için birey sayısı belirlenirken verilerin doyuma ulaşması birey sayısından daha önemlidir. Belli bir noktadan sonra örnekleme katılacak her birey araştırmaya daha önceden katılmış bireylerin sunduğu verileri tekrarlayacaktır (Morgan ve Morgan, 2008; Akt. Baltacı, 2018, s. 262). Araştırmanın çalışma grubunu, Adıyaman merkez ilçesinde görev yapmakta olan 25 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır. Görüşme yapılan öğretmen sayı belirlenirken verilerin doyuma ulaşması ve olgubilim desenindeki birey sayısının sınırlı tutularak derinlemesine veri toplanabilmesi ilkelerine uyulmaya çalışılmıştır.

Görüşme yapılan öğretmenlerin en az 5 yıllık kıdemlerinin bulunması ölçüt alındığı için ölçüt örnekleme yöntemi; farklı lise türlerinde görev yapıyor olmalarının dikkate alınması ile de maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 119-123).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, görev yaptıkları okul türü ve mesleki kıdemlerine ilişkin bilgilerin sıklık (frekans) ve yüzde dağılımları çizelge 1’de yer almaktadır.

Çizelge 1: Araştırmaya Katılan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri

		s	%
Cinsiyet	Kadın	13	52
	Erkek	12	48
Yaş	30- ve altı yaş	5	20
	31- 40 yaş	8	32
	41-50 yaş	9	36
	50- ve üstü yaş	3	12
Okul Türü	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	9	36
	Anadolu Lisesi	5	20
	Fen Lisesi	4	16
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	3	12
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	2	8
	Mesleki Eğitim Merkezi	1	4
Kıdem	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	1	4
	5- 9 yıl	5	20
	10-14 yıl	10	40
	15- 19 yıl	5	20
	20- 24 yıl	3	12
	25 yıl ve üst	2	8

Çizelge 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 13’ü (%52) kadın, 12’si (%48) erkektir. Öğretmenlerin 5’i (%20), 30-ve altı yaş; 8’i (%32), 31-40 yaş; 9’u (%36), 41-50 yaş; 3’ü (%12), 50-ve üstü yaş arasındadır. Çalıştıkları okul türüne göre dağılımlarına bakıldığında ise öğretmenlerin 9’unun (%36) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; 5’inin (%20) Anadolu Lisesi; 4’ünün (%16) Fen Lisesi; 3’ünün (%12) Çok Programlı Anadolu Lisesi; 2’sinin (%8) Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1’inin (%4) Mesleki Eğitim Merkezi; 1’inin (%4) Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezinde görev yaptığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 5’i (%20), 5-9 yıllık kıdeme; 10’u (%40), 10-14 yıllık kıdeme; 5’i (%20), 15-19 yıllık kıdeme; 3’ü (%12), 20-24 yıllık kıdeme ve 2’si de (%8) 25 yıl veya üstü kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada kullanılan görüşme formu, Türk dili ve edebiyatı dersinin işlenişine olumlu ve olumsuz yansımaları olan durumları belirlemeye yönelik alanyazın taramasının (Akcaoğlu Saydım, 2009; Aslan ve Güneşli, 2008; Bayazıt, 2012; Bozkırlı ve Er, 2018; Demir, 2010; Erdem, 2013; Erol ve Demir, 2017; Eskimen, 2018; Gözütok ve Demir, 2017; Işıksalan, 2011; Kuduban ve Aktekin, 2013; Oral ve Aşılıoğlu, 2000; Göktürk, 1986; Turhan, 2005; Türkyılmaz, Can ve Karadeniz, 2010) ardından araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların kapsam geçerliği konusunda 3 öğretim görevlisi, 3 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olmak üzere toplam 6 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Bu uzmanlardan gelen dönütler ışığında görüşme formunda gerekli düzeltmeler ve değişiklikler yapılmıştır.

Ana uygulama öncesi araştırmanın örnekleminde yer almayan 5 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni ile görüşme formundaki sorularla pilot uygulama çalışması yapılmıştır. Pilot uygulama sırasında sorularla ilgili anlaşılmayan noktalar belirlenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Öğretmenlerden veri toplama öncesi Adıyaman il Millî Eğitim Müdürlüğünden veri toplama izni alınmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan soruların yer aldığı görüşme formlarıyla 02.09.2019-01.10.2019 tarihleri arasında 25 Türk dili ve edebiyatı öğretmeniyle yapılan görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır. Öğretmenlerden toplanan veriler yapılandırılmış görüşme formlarına kaydedilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde içerik çözümleme yöntemi kullanılmıştır. İçerik çözümlenmede temel amaç verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşabilmektir. Bunun için sırasıyla; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, son olarak da bulguların yorumlanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242-251).

Araştırmada verilerin çözümlenmesi sırasında kategorisel çözümlene tekniği kullanılmıştır. Bu çözümlene tekniğinde içerik çözümlenmesi sırasında elde edilen kavramların birbirleriyle ilişkisi incelenerek üst bir temaya ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242-251). Bulgular bölümünde, öğretmen görüşlerine de doğrudan yer verilerek çözümlene sonucunda oluşan temalar desteklenmeye çalışılmıştır.

Tüm katılımcılardan toplanan veriler, her iki araştırmacı tarafından okunmuştur. Okunan bu veriler ışığında, araştırmacılar tarafından temalar ve alt temalar oluşturularak kodlamalar yapılmıştır. Yapılan kodlamalar sonrasında oluşan kodlar üzerinde tartışılmış ve ortak bir karara varılmaya çalışılmıştır. Farklı temalar altında oluşan ortak kodların ise sonuç ve tartışma kısmına gelindiğinde yalnızca bir tema altında ele alınmasına karar verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini hesaplamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik hesaplama formülü $[R(\text{Güvenirlik}) = \frac{Na(\text{Görüş Birliği})}{Na(\text{Görüş Birliği}) + Nd(\text{Görüş Ayrılığı})}]$ kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki tutarlılığın %88 ($0.88 = \frac{66}{66+9}$) oranında olduğu görülmüştür. Miles ve Huberman (1994), bu oranın %70'in üzerinde çıkmasını araştırmanın güvenilirliği için yeterli bulmaktadır.

Bulgular

Araştırmada ulaşılan bulgular, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar ışığında sunulmuştur. Öğretmenler, görüşmeyi tamamlama sıralarına göre Ö1, Ö2, Ö3, Ö4... şeklinde kodlanarak gösterilmiştir.

1. Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Öğretim Programının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları ile İlgili Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen "Türk dili ve edebiyatı derslerinde, öğretim programının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklayınız?" sorusuna ilişkin sunulan görüşlerin sıklık durumları çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2: “Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Öğretim Programının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları” Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	s
Olumlu Yansımalar	
Yıllık planlar için yol haritası çiziyor	5
Dilbilgisi konularının metinden hareketle verilmesini sağlıyor	3
Dört temel dil becerisinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) kullanımını sağlıyor	3
Olumsuz Yansımalar	
Etkinlik ve kazanımlar için süre yetmiyor	8
Üniversite sınavı ile farklı yaklaşımların sergilenmesi öğrenciyi dersten uzaklaştırıyor	8
Aynı müfredat ve kazanımların tüm lise türleri için ortak kullanılması verimsizliğe neden oluyor	7
Kazanımlar öğrencilerin seviyelerine ağır geliyor	6
Teorik bilgi yoğunlukta ve uygulama çalışmalarına yeterince yer verilmiyor	5

Çizelge 1 incelendiğinde, 5 öğretmenin programın, yıllık planlar için yol haritası çizdiğini belirttikleri görülmektedir. Konu ile ilgili Ö24’ün açıklaması şu şekildedir: *Öğretim programları, her sınıf düzeyi için yıllık planların hazırlanabilmesi için yol haritası çiziyor. Bu sayede hedef davranışları öğrenciye kazandırabilmede öğretmene yol gösteriyor. Bu nedenle eğitimin vazgeçilmez unsurlarından biri öğretim programlarıdır.*

3 Türk dili ve edebiyatı öğretmenine göre, öğretim programının dersin işlenişine olumlu yansıyan diğer bir özelliği dilbilgisi konularının metin odaklı verilebilmesine olanak sağlamasıdır. Konu ile ilgili Ö3’ün görüşü şekildedir: *Program dahilinde metinlerden hareketle dilbilgisi öğretiminin ve çalışmalarının yapılmasını yararlı görüyorum. Bu şekilde metinler daha derinlemesine ele alınmış oluyor. Öğrenci metin üzerinde dilbilgisi çalışması yaparken şifre çözmüş gibi oluyor ve bu yöntem öğrencinin hoşuna gidiyor.*

Programın temel dil becerilerinin (okuma, dinleme, yazma, konuşma) kullanımına olanak sağlayarak derse olumlu yansıdığını belirten öğretmen sayısı 3’tür. Konu ile ilgili Ö2’nin açıklaması şu şekildedir: *Öğretim programı okuma, konuşma, yazma ve dinleme etkinliklerinin yapılmasına imkân veriyor. Sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları gençlerin kendini ifade edebilme becerisine yardım ediyor. Etkinliklerde bu becerilerin tamamının kullanılması dersi daha renkli hâle getiriyor.*

Çizelge 1 incelendiğinde, öğretim programının dersin işlenişine “olumsuz yansımaları” konusunda 8 öğretmenin etkinlik ve kazanımlara sürenin yetmediğini dile getirdikleri görülmektedir. Konu ile ilgili Ö23’ün düşüncesi şu şekildedir: *Etkinlik ve kazanımların bir kısmı özellikle çok zaman istiyor. Bunların düzgün bir şekilde gerçekleşmesi için verilen sürenin yetmesi çok zor. Ya bunları hiç yapmayarak ya da üstünkörü yaparak süre sıkıntısıyla başa çıkılabiliyor. Bu durumun gözden geçirilmesi lazım.*

8 öğretmen, programın üniversite sınavı ile farklı yaklaşımlar sergileyerek öğrenciyi dersten uzaklaştırması nedeniyle dersin işlenişine olumsuz yansıdığını belirtmiştir. Konu ile ilgili Ö25’in açıklaması şu şekildedir: *Sınav sistemi öğrenciden farklı şey istiyor, ders içeriği farklı şey sunuyor. Özellikle sayısal sınıflarda bu sorun yaşanıyor. Öğrenciler genellikle verilen ödevleri yapmak istemiyor ve derse katılmak istemiyor. Öğrenciler son sınıfa geldiği zaman kitabın ve*

yıllık planların üniversite sınavına uygun bir formatta hazırlanmasını istiyorlar. Yoksa ders öğrenci için de öğretmen için de angaryaya dönüyor.

Programda, aynı müfredat ve kazanımların tüm lise türleri için ortak verilmesinin verimsizliğe neden olduğunu 7 öğretmen dile getirmiştir. Konu ile ilgili Ö9'un görüşü şu şekildedir: *Bu program akademik başarısı yüksek olan liseler için daha elverişli, ancak başarısı düşük liseler için kafa karışıklığına neden oldu. Bu durum da verimsizliğe yol açtı. Fen liseleri, anadolu liseleri ve meslek liselerindeki öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesi farklı olmasına rağmen hepsi için programın tek olması başarıyı daha da düşürüyor.*

Programda yer alan kazanımların öğrencilerin seviyesine göre ağır olduğu ve öğrenciyi zorladığı için dersin işlenişine olumsuz yansıdığına dile getiren 6 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö5'in düşüncesi şu şekildedir: *Özellikle 9. sınıfta kazanımlar çok fazla ve öğrencinin seviyesini aşan kazanımlar var. Bu durum özellikle meslek liselerindeki öğrenciler için geçerli. Durum böyle olunca öğrenci zorlanıyor ve bir üst sınıfa eksik bilgilerle geçiyor.*

Teorik bilginin programda yoğunlukta olması ve uygulama çalışmalarına yeterince yer verilmemesinin dersin işlenişine olumsuz yansıdığına dile getiren öğretmen sayısı 5'tir. Konu ile ilgili Ö18'in açıklaması şu şekildedir: *Öğrenciye ezberi öğretmek yerine uygulamalarla davranış kazandıran bir ders olması gereken edebiyat dersinin uygulama yönü, bilgi aktarımı yönüne göre sönük kalmaktadır. Bu da dersin sıkıcı ve verimsiz hâle gelmesine neden oluyor.*

2. Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Ders Kitaplarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları ile İlgili Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen “Türk dili ve edebiyatı derslerinde, ders kitaplarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin sunulan görüşlerin sıklık durumları çizelge 3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3: Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Ders Kitaplarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları” Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	s
Olumlu Yansımalar	
Ünite sonu ölçme değerlendirme soruları konuları pekiştiriyor	5
Günlük, blog, e-posta gibi günlük yaşamın içinde yer alan konuların bulunması yararlı oluyor	4
Dilbilgisi öğretiminin metin odaklı olması dersi daha eğlenceli ve verimli hale getiriyor	3
Kitaplarda verilen teorik bilgiler öğrencilerin derse katılımını artırıyor	3
Olumsuz Yansımalar	
Tüm lise türleri için aynı kitabın kullanılması verimsizliğe neden oluyor	8
Seçilen metinler güncel olmadığı için ilgi çekmiyor	8
Etkinlik ve soruların yanıtlarının internet ortamında bulunması öğrenciyi tembelleştiriyor	8
Metinlerin çok uzun olması öğrencileri sıkıyor	7
Seçilen metinlerin kazanımlar için uygun olmaması verimsizliğe neden oluyor	4
Verilen teorik bilgilerin yetersizliği ek kaynaklara gereksinim duyulmasına neden oluyor	4
Kitapta yer alan etkinlikler için süre yetersiz oluyor	4

Çizelge 3 incelendiğinde, öğretmenlerden 5'inin ünite sonu ölçme değerlendirme sorularının konuları pekiştirdiğini belirttiği görülmektedir. Konu ile ilgili Ö5'in açıklaması şu

şekildedir: *Tüm sınıf düzeyleri için öyle ama özellikle 9. sınıflarda ölçme değerlendirme sorularının konuyu anlamada yararlı olduğunu gördüm.*

Ders kitaplarında günlük, blog, e-posta gibi yaşamın içinde yer alan konular bulunmasının, öğrenciler için yararlı olduğunu belirten 4 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö13'ün açıklaması şu şekildedir: *Türk dili ve edebiyatı ders kitabında öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını karşılayacak okuma yazma gibi etkinlikler ile günlük, blog, e-posta gibi yeni türlerin girmesi yararlı olmuştur. İçerik açısından bunlar önemlidir.*

Öğretmenlerden 3'ü metin odaklı dilbilgisi öğretiminin dersin işlenişini daha eğlenceli ve verimli hâle getirdiği konusunda görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö1'in düşüncesi şu şekildedir: *Özellikle belli bir temeli olan öğrenci için metinler üzerinden öğretilen dilbilgisi konuları verimli oluyor. Öğrenci severek, eğlenerek, istekle derse katılım sağlıyor. Keşke ilkokuldan beri bu yöntemle ders anlatılmış olsaydı.*

Kitaplarda verilen teorik bilgilerin, öğrencilerin derse katılımını artırdığı konusunda 3 öğretmen görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö6'nın düşüncesi şu şekildedir: *Son dönemlerde içerik olarak değişikliğe giden ve konu anlatımı eklenen yeni tarz kitaplar hem öğretmenin hem de öğrencinin işini oldukça kolaylaştırıyor. Öğrenciler bilgiye doğrudan ulaşabilince derse hazır gelip daha çok katılım sağlayabiliyorlar.*

Tüm lise türlerinde aynı kitabın kullanılıyor olmasının verimsizliğe neden olduğu şeklinde 8 öğretmen görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö18'in açıklaması şu şekildedir: *Ders kitaplarının okul türlerine özel hazırlanmayıp bütün okul türlerinde aynı ders kitaplarının kullanılmasını doğru bulmuyorum. Öğrencinin seviyesinin altında veya üstünde olan bir kaynak öğrencinin gerçek potansiyelini sergileyebilmesine imkân vermeyeceği için verimsizliğe neden olacaktır.*

Kitaplarda yer alan metinler güncel olmadığı için öğrencilerin ilgisini çekmediği konusunda 8 öğretmen görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö22'nin açıklaması şu şekildedir: *Kitaplar öğrencinin ilgisini çekmiyor. Örneğin, kitaplardaki örnek şiirler ve okuma metinleri hep aynı oluyor. Kitaplarda incelenen roman ve tiyatrolar da hep aynı, güncel olan eserler seçilmediği için dikkat çekmiyorlar.*

8 öğretmen, kitaplardaki etkinlik ve soruların yanıtlarının internet ortamında bulunduğu ve bunun da öğrenciyi temelleştirdiği noktasında görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö19'un düşüncesi şu şekildedir: *Kitaplardaki soruların cevapları internet ortamında bulunduğu için öğrenciler işin kolayına kaçıp internet ortamındaki cevapları olduğu gibi kitaba aktarma yoluna gidiyorlar. Bu da öğrencileri tembelleştiriyor ve bilgi hırsızlığına sürüklüyor.*

Kitaplarda verilen metinlerin uzun olmasının öğrenciyi sıktığını söyleyen 7 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö8'in görüşü şu şekildedir: *Bazı metinler o kadar uzun ki okurken dersin tamamı o metni okumaya gidiyor ve bu da öğrencinin hoşuna gitmiyor, sıkıldıklarını dile getiren öğrenciler oluyor.*

Kitaplarda yer alan metinlerin beklenen kazanımlara uygun olmadığı konusunda 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö4'ün açıklaması şu şekildedir: *Metin sonunda edinilmesi beklenen kazanımlar için kitaplarda bulunan metinler uygun değil. Sonuca baktığımız zaman beklenen verimin alınmadığını görüyoruz.*

4 öğretmen kitaplarda verilen teorik bilgilerin yetersizliği nedeniyle ek kaynağa gereksinim duyulduğunu dile getirmiştir. Konu ile ilgili Ö21'in düşüncesi şu şekildedir: *Ders kitapları sadece aktivite kitabı şeklinde. Kitaplarda teorik bilgiler yeni yeni verilmeye başlandı. Teorik bilginin olmaması ya da az olması öğrenciyi yardımcı kaynağa muhtaç ediyor.*

Kitaplarda yer alan etkinlikler için sürenin yetersizliği konusunda görüş belirten öğretmen sayısı 4' tür. Konu ile ilgili Ö10'un açıklaması şu şekildedir: *Ders kitaplarında özellikle verilen etkinlikler ve sorular için verilen süre kesinlikle az. Bu durum bazı etkinliklerin yüzeysel yapılmasına bazılarının da yapılmamasına neden oluyor.*

3. Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Okulun ve Sınıfın Fiziki Koşullarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları ile İlgili Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen "Türk dili ve edebiyatı derslerinde, okulun ve sınıfın fiziki koşullarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklar mısınız?" sorusuna ilişkin görüşlerin sıklık durumları çizelge 4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4: "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Okulun ve Sınıfın Fiziki Koşullarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları" Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	s
Olumlu Yansımalar	
Sınıflarda akıllı tahtaların bulunması dersi eğlenceli ve verimli hale getiriyor	6
Okulda kütüphanenin var olması öğrenciyeye kolaylık sağlıyor	2
Olumsuz Yansımalar	
Türk dili ve edebiyatı dersi için ayrı bir sınıfın bulunmaması yapılabilecek etkinlikleri kısıtlıyor	11
Klasik oturma düzeninin kullanılmak zorunda olunması yapılacak etkinlikleri kısıtlıyor	6
Sınıfların soğuk olması derse olan güdüyü azaltıyor	5
Sınıflarda kitaplığın bulunmaması öğrencinin okuma isteğini olumsuz etkiliyor	4
Okul kütüphanesinin bulunmaması öğrenciyi birçok açıdan kısıtlıyor	4

Çizelge 4 incelendiğinde, sınıflarda akıllı tahtaların bulunmasının dersi eğlenceli ve verimli hâle getirdiği konusunda 6 öğretmenin görüş bildirdiği görülmektedir. Konu ile ilgili Ö16'nın açıklaması şu şekildedir: *Okul türü ve fiziki koşullar dersin işlenişinde çok etkilidir. Özellikle fen liselerinde edebiyattan ziyade Türkçe dilbilgisi çalışmaları daha fazla işlenebilmektedir. Sınıflarda etkileşimli tahta olması dersi daha verimli hâle getirmektedir.*

Okulda kütüphane bulunmasının öğrenciyeye kolaylık sağladığını belirten 2 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö1'in düşüncesi şu şekildedir: *Okulda kütüphanenin varlığı ve donanımlı olması öğrenciyeye araştırmaları için yardımcı olacağı ve gerektiğinde sakin bir ortam sunabileceği için kolaylık sağlar. Bu durum da dersin işlenişine olumlu yönde yansıyor.*

11 öğretmen, Türk dili ve edebiyatı dersi için ayrı bir sınıf bulunmamasının yapılabilecek etkinlikleri kısıtladığını belirtmiştir. Konu ile ilgili Ö5'in görüşü şu şekildedir: *Öğrenciyeye yapacağımız bir tiyatro etkinliği için uygun koşulların sağlandığı sınıf ortamının olmaması bizi kısıtlıyor. Türk dili ve edebiyatı dersi için düzenlenmiş sınıfların olması bütün etkinliklerin gerektiği gibi yapılması için yardımcı olacaktır.*

Klasik oturma düzeni kullanılmak zorunda olunmasının yapılabilecek etkinlikleri kısıtladığı konusunda 6 öğretmen görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö20'nin açıklaması şu

şekildedir: *Sınıfların mevcuduna göre sınıflar küçük. Bu nedenle klasik oturma düzeniyle oturmak zorunda kalınıyor. Böyle olunca her etkinlik rahatça yapılamıyor. Kalan alan buna müsaade etmiyor.*

5 öğretmen, soğuk sınıfların öğrencilerin derse olan güdüsünü azalttığını dile getirmiştir. Konu ile ilgili Ö9'un düşüncesi şu şekildedir: *Elbette ki bulunduğumuz fiziksel koşullar ders işlenişini çok çok etkiler. Buz gibi sınıflarda nasıl sağlıklı eğitim beklenebilir. Sınıfların soğuk olması nedeniyle öğrencilerin de bizlerin de ders sırasında güdümüz düşük oluyor. Durumla ilgili şikâyetle bulunduğumuzda "ödenek yeterli değil vs." gibi cevaplarla sık sık karşılaşyoruz. Ekonomik ve bürokratik nedenlere dayandığı için bu sorunun çözümü öğretmenin elinde değil.*

Sınıflarda kitaplığın bulunmamasının öğrencilerin okuma isteğini olumsuz etkilediği konusunda görüş bildiren 4 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö7'nin açıklaması şu şekildedir: *Sınıflarda kitaplık yok. Öğrenciler okumak istediği kitaba kolayca ulaşamıyor. Bu da öğrenciyi kitap okumaktan biraz uzaklaştırabiliyor. Okuma isteğinde azalmaya neden olabiliyor. Her sınıfta 1 kitaplığın bulunması gerektiğini düşünüyorum.*

Okullarda kütüphanenin bulunmamasının öğrenciyi birçok açıdan kısıtladığını belirten 4 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö14'ün görüşü şu şekildedir: *22 yıllık öğretmenlik hayatımda çalıştığım okullarda ya kütüphane yoktu, varsa bile etkin bir şekilde kullanılacak durumda değildi. Öğrenci bunun eksikliğini yaşıyor ve düzgün bir kütüphaneye ihtiyaç duyuyor.*

4. Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Öğrencilerin Derse Karşı Tutumlarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları ile İlgili Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen "Türk dili ve edebiyatı derslerinde, öğrencilerin derse karşı tutumlarının dersin işlenişine olumlu ve/veya olumsuz yansımaları var mıdır? Varsa bunları açıklar mısınız?" sorusuna ilişkin sunulan görüşlerin sıklık durumları çizelge 5'te gösterilmiştir.

Çizelge 5: "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde, Öğrencilerin Derse Karşı Tutumlarının Dersin İşlenişine Olumlu ve/veya Olumsuz Yansımaları" Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	s
Olumlu Yansımalar	
Dersi seven öğrenci derse daha çok katılıyor	8
Derse ilgisi olan öğrenciler okuma yarışmaları vb. etkinliklere katılmaktan hoşlanıyor	6
Dersi seven öğrenciler okuma saatlerine diğer öğrencilerden daha çok ilgi duyuyor	6
Olumsuz Yansımalar	
Bu dersin üniversite sınavında işlerine yaramayacağını düşünen öğrenciler derse girmek bile istemiyor	10
Bu dersin yaşamlarına bir yararının olmayacağını düşünen öğrenciler derse ilgisiz oluyor	8
Derse ilgisi az olan öğrenci ders araç gereçlerini genellikle eksik getiriyor	7
Derse ilgi duymayan öğrenci ders sırasında sınıf düzenini bozuyor	4

Çizelge 5 incelendiğinde, dersi seven öğrencilerin derse daha çok katıldığını belirten 8 öğretmenin bulunduğu görülmektedir. Konu ile ilgili Ö3'ün açıklaması şu şekildedir: *Öğrencinin derse karşı tutumunu etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Fakat tecrübelerime dayanarak söyleyebilirim ki dersi seven öğrenci derse karşı daha ilgili ve daha çok katılım sağlıyor.*

Derse ilgili öğrenciler okuma yarışmaları vb. etkinliklere katılmaktan hoşlanıyor diyerek görüş belirten 6 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö22'nin düşüncesi şu şekildedir: *Derse karşı olumlu tutumu olan öğrenci her konuda daha çok görev almak istiyor. Özellikle okuma yarışması gibi etkinliklere katılmak onlar için oldukça önemli.*

6 öğretmen, dersi seven öğrencilerin okuma saatlerine diğer öğrencilerden daha çok ilgi duyduğu konusunda görüş bildirmiştir. Konu ile ilgili Ö7'nin açıklaması şu şekildedir: *Derse ilgili öğrenci genellikle okumaya da ilgili oluyor ve okuma saatlerinin yapılmasına çok mutlu oluyor.*

Çizelge 4 incelendiğinde, 10 öğretmenin, bu dersin üniversite sınavında işlerine yaramayacağını düşünen öğrencilerin, derse girmek bile istemedikleri konusunda görüş belirttikleri görülmektedir. Konu ile ilgili Ö19'un düşüncesi şu şekildedir: *Öğrencilerin sayısal bölümlere yönelmesi derse olan ilgiyi pratik olarak zayıflatmaktadır. Çünkü öğrenci dersin sınavdaki ağırlığına göre tavır takınabilmektedir. Bu da dersin işlenişini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu öğrencilerde hep derse girmek istememe eğilimi görülmektedir.*

Bu dersin yaşamlarına bir yararının olmayacağını düşünen öğrencilerin derse ilgisiz olduğunu belirten 8 öğretmen bulunmaktadır. Konu ile ilgili Ö13'ün açıklaması şu şekildedir: *Türk dili ve edebiyatı dersini bir ihtiyaç olarak görmeyen öğrenci anlatılanları önemsiz buluyor. Çoğu zaman derse hazırlıksız geliyor ve arka sıralarda başka şeylerle ilgileniyor. Bu da dersin verimliliğini düşürüyor.*

7 öğretmen, derse ilgisi az olan öğrencilerin ders araç gereçlerini derse genellikle eksik getirdikleri konusunda görüş belirtmiştir. Konu ile ilgili Ö23'ün düşüncesi şu şekildedir: *İlgisiz öğrenci derse gelirken genellikle eksik geliyor. Ders kitabı ve defteri yok, derste kullanılacak bir okuma kitabı gelecekte o da yok. Araç gereç tam gelse bile yapılması gereken ödevler de yarım yamalak.*

Derse ilgisi olmayan öğrencilerin dersin düzenini bozduğunu belirten 4 öğretmen bulunmaktadır: Konu ile ilgili Ö25'in açıklaması şu şekildedir: *Nerde dersi kaynatan bir öğrenci varsa onda derse ilgi yok. Tam tersi ilgili öğrenci, zaman, ders dışında başka şeyler için giderse bunu sorun edip üzülüyor. İlgisiz öğrenci, öğretmene de iyi öğrenciye de eziyet oluyor.*

5. Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Dersin İşlenişine Yansıyan Olumsuzluklara İlişkin Öğretmenlerin Çözüm Önerileri

Öğretmenlere yöneltilen “Türk dili ve edebiyatı derslerinde, dersin işlenişine yansıyan olumsuzluklara ilişkin çözüm önerileriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir? sorusuna ilişkin sunulan görüşlerin sıklık durumları çizelge 5’te gösterilmiştir.

Çizelge 8: Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Dersin İşlenişine Yansıyan Olumsuzluklara İlişkin Öğretmenlerin Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin Önerileri	s
Türk dili ve edebiyatı dersi için özel sınıflar hazırlanmalı	11
Müfredat ve ders kitapları her lise türündeki öğrenci seviyesine göre ayrı hazırlanmalı	8
Kitaplara güncel metinler alınmalı	7
Sınıf mevcutları 15- 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde ayarlanmalı	7
Dilbilgisi öğretimi metin odaklı yapılmalı	7

Derslerde işlenen konuların üniversite sınavıyla aynı doğrultuda olmasına özen gösterilmeli	4
Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilmek için düzenli okuma etkinlikleri yapılmalı	4
Isınma sorunu olan sınıflarda bu sorun ortadan kaldırılmalı	4
Bir işte çalışmak zorunda olan öğrencilere devlet maddi destek sağlamalı	4
Ders için gerekli teorik bilgilere kitaplarda yeterince yer verilmeli	3
Ders kitaplarında teorik bilgilerin yanında uygulama çalışmalarına da yeterince yer verilmeli	3
Kitaplardaki etkinlikler öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilecek nitelikte olmalı	3
Taşınmalı öğrenci sorununu aşacak kalıcı çözümler bulunmalı	3

Çizelge 8 incelendiğinde, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinden 11'inin, Türk dili ve edebiyatı dersi için özel sınıflar hazırlanmalı, şeklinde öneride buldukları görülmektedir. Konu ile ilgili Ö15'in açıklaması şu şekildedir: *Okullarda edebiyat ile ilgili sınıf oluşturulmalı dizaynı ona göre yapılmalı edebiyatın farklı bir ders olduğu öğrencinin o saatte daha fazla mutlu olacağı hissiyatı verilmeli. Görseller, şair ve yazarların posterleri, ses sistemi, dekor vs. şeylere yer verilmeli bu sınıflarda. Öğrencilerin birbirlerini rahatça görebilecekleri bir oturma şekli yapılmalı. Örneğin; U şekli olabilir. Bu düzen tüm dersler için yapılabilir.*

8 öğretmen, müfredat ve ders kitapları her lise türündeki öğrenci seviyesine göre ayrı hazırlanmalı, diyerek öneride bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö9'un görüşü şu şekildedir: *Bu yeni program akademik başarısı yüksek liselerde daha elverişli olmuş olabilir ancak akademik başarısı düşük liselerde daha çok kafa karıştırdı. Bu yüzden tüm liseler için aynı müfredat ve ders kitabı kullanmak yerine, benzer lise türleri için ortak müfredat ve ders kitabı kullanmak daha yerinde olacaktır. Ancak, bu müfredat ve ders kitaplarında konular aynı olmalı fakat uygulama, kademelere göre dağılım, ders saatleri gibi konularda seviye göz önüne alınmalıdır.*

Öğretmenlerden 7'si kitaplara güncel metinler alınmalı, önerisinde bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö16'nın düşüncesi şu şekildedir: *Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının en büyük eksikliği asırlar önce yazılan bir edebî metni günümüz zihin dünyasına nasıl aktarılacağı sorunu. 21. yy. insanına yıllar önce yazılmış bir şiir ilginç gelmiyor. Eski bir masal veya destan ilgi çekmiyor. Bu nedenle günümüzde veya çok yakın tarihte yaşamış şair ve yazarlara ait metinlere kitaplarda yer verilmelidir. Bu dersten alınan verime yansiyacaktır.*

Sınıf mevcutları 15-20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde ayarlanmalı, diye 7 öğretmen öneride bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö25'in açıklaması şu şekildedir: *Sınıf mevcudu kalabalık olunca öğrencilerle ilgilenmek zor oluyor. Öğrenci sayısının 15- 20'yi geçmediği sınıflarda dersler daha verimli geçer. Oturma düzeni de U şeklinde yapılabilir. Bu nedenle 15-20'yi geçmeyecek şekilde sınıf mevcutlarının ayarlanması gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde uygulama çalışmalarına da daha çok zaman ayrılabilir.*

7 öğretmen, dilbilgisi öğretimi metin odaklı yapılmalı, önerisinde bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö17'nin düşüncesi şu şekildedir: *Dilbilgisi öğretiminde kural anlatma ağırlıklı öğretimden vazgeçilmelidir. Metinden hareketle dilin inceliklerini yansıtan bilgilere yer verilmeli. Bu şekilde bütün kurallar bağlamı içinde öğretilmiş olacaktır ve verim artacaktır.*

Derslerde işlenen konuların üniversite sınavıyla aynı doğrultuda olmasına özen gösterilmeli, diyerek 4 öğretmen öneride bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö19'un açıklaması şu

şekildedir: *Müfredattaki konuların özellikle sayısal öğrenciler için üniversite sınavında çok bir önemi yok. Derste verilen konular sınava yönelik olmalı ki verim alınabilsin.*

Öğretmenlerden 4'ü öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilmek için düzenli okuma etkinlikleri yapılmalı, önerisinde bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö25'in açıklaması şu şekildedir: *Bizim öğrenciler okumuyor maalesef. Tekrar edilen iş alışkanlık yapar. O yüzden öğrencilerle birlikte düzenli okumalar her zaman yapılmalı. Mutlaka bu işe zaman ayrılmalı. Bu iş, en az sınavlar kadar önemli.*

4 öğretmen, ısınma sorunu olan sınıflarda bu sorun ortadan kaldırılmalı, diyerek öneride bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö9' un düşüncesi şu şekildedir: *Ders temel bir ihtiyaç değil ama ısınma, barınma gibi ihtiyaçlar temel ihtiyaçlardır. O yüzden öğrencinin üşüdüğü bir ortamda sağlıklı ders olmaz ve başarı da olmaz. Okulun ve sınıfların kesinlikle ısınmayla ilgili problemi olmamalı.*

Bir işte çalışmak zorunda olan öğrencilere devlet maddi destek sağlamalı, diyerek öneride bulunan öğretmen sayısı 4'tür. Konu ile ilgili Ö22'nin açıklaması şu şekildedir: *Maddi durumu kötü olan ve çocuğu çalışmakta olan çok veli var. Bu öğrenciler belirlenerek bunlara çeşitli yardımlar yapılabilir ve burs gibi maddi destek de sağlanarak çocukların sadece okula yönelmesi sağlanabilir. Çünkü gerçekten maddi nedenden dolayı derslerinden kopan öğrencileri görmek üzücü oluyor.*

3 öğretmen, ders için gerekli teorik bilgilere kitaplarda yeterince yer verilmeli önerisinde bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö6'nın görüşü şu şekildedir: *Özellikle maddi durumu yeterli olmayan, kütüphaneye, internete ulaşım sorunu olan öğrenciler için kitaplarda teorik bilgilerin yeterince olması çok iyi oluyor. Diğer şekilde dersler not tutturmakla geçebiliyor. Bu da verimsizliğe neden olabiliyor. O nedenle kitaplarda teorik bilgiler her zaman olmalı.*

Kitaplardaki etkinlikler öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilecek nitelikte olmalı diyerek öneride bulunan öğretmen sayısı 3'tür. Konu ile ilgili Ö3'ün açıklaması şu şekildedir: *Sadece bilgi düzeyini ölçen sorular pek bir işe yaramıyor. Önemli olan bildiğini yorumlamak. İşte bunu yapabilen öğrenci çok az. Çünkü biz ha bire bilgi yüklemesi yapacak dersler yapıyoruz. Kitaplardaki sorular da daha çok bu yönde, bunun değişmesi lazım.*

3 öğretmen, taşınmalı öğrenci sorununu aşacak kalıcı çözümler bulunmalı, diyerek öneride bulunmuştur. Konu ile ilgili Ö5'in düşüncesi şu şekildedir: *Taşınmalı gelen bazı öğrenciler, özellikle uzak köylerden geliyorsa okuldan nefret eder hâle geliyorlar. Çünkü hem çok yoruluyorlar hem de özellikle kış aylarında daha hava karanlıkken evden çıkıyoruz, kahvaltı bile yapamıyoruz diyen öğrenciler oluyor. Millî Eğitim Bakanlığının bu soruna yönelik kalıcı çözümler bulması gerekiyor.*

Tartışma ve Sonuç

Türk dili ve edebiyatı öğretim programının, ders kitaplarının; okulun ve sınıfın fiziki koşullarının, öğrencilerin derse karşı tutumlarının Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine olumlu ve olumsuz yansımalarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğretim programının öğretmenlere yıllık planları hazırlamada kılavuzluk etmesi; metin odaklı dilbilgisi öğretimine ve sınıf ortamında temel dil becerilerinin kullanımına olanak sunması,

öğretmenler tarafından programın Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine “olumlu yansımaları” olarak belirtilmiştir.

Metin odaklı dilbilgisi öğretimi, araştırmanın diğer temalarında da öğretmenler tarafından üzerinde durulan bir konudur. Öğretmenler, bu yöntemle dilbilgisi öğretiminin dersi eğlenceli ve verimli hâle getirdiği bu nedenle bu yöntemle öğretilmeye devam edilmesi gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Aslan (2016)’ a göre de “dilbilgisi konularının metinden hareketle öğretimi öğrencilere, kuralları bağlamı içinde öğrenme olanağı sunar ve öğrenciler öğrendikleri bilgileri işlevsel olarak kullanabilir. Öğrendiklerini uygulama çalışmaları ile tekrarlayan ve metindeki dil olaylarını bulmaya çalışan öğrenciler derse daha istekle katılabilir.” Bu nedenle, küçük yaşlardan itibaren yapılan metin odaklı dilbilgisi öğretiminin dersten alınan verimin artırılabilmesi için gerekli olduğu söylenebilir.

Programda belirtilen etkinlik ve kazanımlar için sürenin yetersiz olması, müfredat ve kazanımların tüm lise türleri için ortak verilmesi, kazanımların öğrencilerin seviyelerine göre ağır olması, programda uygulama çalışmalarına yeterince yer verilmemesi ve üniversite sınavı ile farklı yaklaşımlar sergilemesi gibi durumların, programın derse “olumsuz yansımaları” olduğu öğretmenler tarafından söylenmiştir.

Yapılan farklı çalışmalarda da etkinlik ve kazanımlar için sürenin yetersizliği konusunda benzer bulgulara ulaşılmıştır (Oral ve Aşılıoğlu, 2000; Işıksalan, 2011; Bayazıt, 2012; Erdem, 2017; Bozkırlı ve Er, 2018; Eskimen, 2018). Sürenin kısıtlı olması nedeniyle oluşacak etkinlikleri yetiştirme kaygısı, dersin verimsiz geçmesine neden olacaktır. Bu nedenle, amaç ve kazanımlar belirlenirken sınıf mevcutları ve ders süresi göz önüne alınmalıdır.

Programın amaç ve kazanımlarıyla üniversite sınavındaki soruların farklı yaklaşımlar sergilemesinin öğrencileri dersten uzaklaştırdığı konusunda alan yazında yapılan farklı çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşıldığı görülmüştür (Oral ve Aşılıoğlu, 2000; Akcaoğlu Saydım, 2009; Bozkırlı ve Er, 2018; Turhan, 2005). Üniversite sınavında edebiyat sorularının puan katsayısı; sayısal, sözel ve eşit ağırlık bölümlerindeki öğrenciler için farklı iken okullarda okutulan edebiyat derslerinin süresi ve içeriği bu üç bölümdenki öğrenciler için aynıdır. Bu durum öğrencilerin derse karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olmaktadır. Bölümler için ders saati ve içeriği belirlenirken, bu durumun da göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

Programda yer alan müfredat ve kazanımların tüm lise türleri için ortak olması programla ilgili belirtilen önemli sorunlardan biridir. “Tüzel (2013) de meslek lisesi öğrencileri ile ilgili yaptığı çalışmada aynı sorunla ilgili benzer bulgulara ulaşmıştır.” Liseye giriş sınavında soruların neredeyse tamamını yanıtlayarak fen lisesine giden öğrenci ile aynı sınavda soruların çoğunluğunu yanlış yanıtlayan veya boş bırakan meslek lisesi öğrencileri için ortak müfredatın kullanılması ve kazanımların ortak olması, derste başarısızlığı ve verimsizliği beraberinde getirmektedir. Bu uygulamanın yerine okul türlerine göre müfredat ve kazanımların belirlenmesi daha yararlı olacaktır.

2. Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında ünite sonundaki soruların konuları pekiştirmesi; günlük, blog, e-posta gibi günlük hayatta kullanılan metin türlerinin bulunması ve bunlarla ilgili bilgilerin öğretilmesi; metin odaklı dilbilgisi öğretiminin benimsenmesi; konular ile ilgili teorik bilgilere yer verilmesi gibi durumlar, öğretmenler tarafından Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının derse “olumlu yansımaları” olarak sıralanmıştır. Günlük hayatta karşılaşılan günlük, blog, e-posta gibi türlerin derste öğrencilerin karşısına çıkması ve bunlarla ilgili bilgilerin onlara

öğretilmesi öğrencilerin derse karşı güdülerinin artmasına ve dersi sevmelerine katkı sunabilmesi bakımından önemlidir.

Ders kitaplarının tüm lise türleri için ortak olması, kitaplara seçilen metinlerin güncel olmaması, etkinlik ve soruların yanıtlarının internet ortamında hazır bulunması, metinlerin çok uzun olması ve belirlenen kazanımlar için uygun olmaması, kitaplarda konularla ilgili verilen teorik bilgilerin yetersiz olması, etkinlikler için sürenin yetersiz olması gibi durumlar öğretmenlerin Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının derse “olumsuz yansımaları” olarak belirttiği durumlardır.

Kitaplarda verilen teorik bilgilerin varlığı, derse yansıyan olumlu bir durum olarak ifade edilirken aynı bilgilerin yeterli oranda verilmemiş olması bir olumsuzluk olarak belirtilmiştir. Bu şekilde görüş bildirilmesinin, verilen bilgilerin derinliği ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Örneğin, edebiyat derslerinde bir halk şiirinin tüm detaylarına girilerek verilmesi, belki bir ders dönemi, belki de bir ders yılı sürenin kullanımını gerektirecektir. Bu da lise öğrencileri için hem çok ağır hem de gereksiz bir uygulama olacaktır. Burada öğretmenlerin müfredatın gereği olan bilgilerin kitaplarda yeterli oranda verilip verilmediğini dikkate almaları gerekmektedir.

Seçilen metinlerin güncel olması öğrencinin metni daha iyi anlamasını ve dolayısıyla daha çok sevmesini sağlayacaktır. Güncel olmayan metinlere kitaplarda yer verilmesi yıllardır süren ve çözümlenmemiş bir sorundur. Göktürk (1986) de Türk edebiyatı derslerinde günümüz ve yakın dönem yazarlarından metinler seçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde öğrencinin metindeki varoluş konumu ile kendi varoluş konumu arasında özdeşlik kurabileceğini ve edebiyata gerçek ilginin işte bu şekilde başlayacağını söylemiştir.

3. Öğretmenler, sınıflarda akıllı tahtaların kullanılmasını; okullarda kütüphanelerin bulunmasını Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine “olumlu yansıyan” fiziki değişkenler olarak sıralamıştır. Akıllı tahtalar aracılığıyla öğrencilere görsel, dilsel ve işitsel uyaranlar birlikte sunulabildiği için bu tahtalar, öğrencilerin ilgilerini derse çekeabilmekte ve dersin zevkle işlenebilmesine katkı sunabilmektedir. Kütüphaneler ise öğrencilere çalışmalarını için uygun ortam sunabilmeleri ve onların okumak istedikleri kitaplara ulaşabilmelerine yardımcı olabilmeleri konusunda önemlidir. Bu nedenle okullarda kütüphanelerin bulunması için çabalanmalıdır.

Türk dili ve edebiyatı dersleri için ayrı bir dersliğin bulunmaması, sınıflarda klasik oturma düzeninin kullanılması, sınıf kitaplığının bulunmaması, sınıfların soğuk olması ve okullarda kütüphanenin bulunmaması gibi durumların sınıfın ve okulun fiziki koşullarının Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine “olumsuz yansımaları” olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Türkçe öğretiminde anlama ve anlatma becerilerinin kazandırılabilmesi için etkinliklerin görsel, dilsel ve işitsel uyaranlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bunun için okullarda dil öğretimi dersliği/derslikleri oluşturulmalıdır. Geleneksel sınıf anlayışı bir kenara bırakılmalıdır. Bu dersliklerde kişilerin duygu ve düşüncelerini aktarabilmeleri, bir oyunu canlandırabilmeleri için bir sahne ve ses düzeneği yer almalıdır. Ayrıca bir kitaplık, bilgisayar, televizyon, kamera, yazıcı, klasik müzik kayıtları, seslendirilmiş metinler, karikatürler, şair, yazar ve çizerlerin fotoğrafları, duvar panoları, kısa filmler bulunmalıdır. Bu dersliklerde öğrencilerin birbirlerini rahatça görebilecekleri bir oturma düzeni ve buna uygun oturaklar kullanılmalıdır (Sever, 2018, s. 119-120). “Bu durum Türkçe dersinin liselerdeki devamı niteliğinde olan Türk dili ve edebiyatı dersleri için de geçerlidir.” Öğretmenlerin sınıflarda geleneksel oturma düzeni yerine U biçiminde

ya da yarım daire biçiminde oturma düzeni kullanmaları öğrencilerle olan iletişimlerini önemli ölçüde artırmaktadır (Ridling, 1994). Bu nedenle sınıflar, bu oturma biçimlerine olanak sağlayacak ölçüde büyük olmalı ya da sınıf mevcutları az tutulmalıdır.

Sınıflarda kitaplıkların bulunması, öğrencilerin okumak istedikleri kitaplara rahatlıkla ulaşabilmelerine olanak sunabildiği ölçüde, onlar için yararlı olacaktır. Bu nitelikteki kitaplıkların sınıflarda oluşturulabilmesinde öğretmen, okul ve veli iş birliği önemli ve gereklidir.

Dersin verimliliği bakımından sınıfların ısı ve ışık oranı da önemlidir. Bunların da dersin sağlıklı bir biçimde işlenişine olanak sunacak duruma getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

4. Dersi seven öğrencilerin derse daha çok katılması; okuma yarışması vb. etkinliklere katılmaya daha istekli olmaları ve okuma saatlerini sevmeleri Türk dili ve edebiyatı derslerinde öğrencilerin derse karşı tutumlarının dersin işlenişine “olumlu yansımaları” olarak öğretmenler tarafından sıralanan durumlardır.

Türk dili ve edebiyatı derslerinin üniversite sınavında işlerine yaramayacağını düşünen öğrencilerin derse girmek istememeleri; bu dersin, günlük yaşamlarına bir yararının dokunmayacağını düşünen öğrencilerin derse ilgisiz olmaları; derse ilgisiz öğrencilerin ders araç-gereçlerini derse genellikle eksik getirmeleri, sınıfın düzenini bozmaları gibi durumlar öğretmenlerin; öğrencilerin derse karşı tutumlarının dersin işlenişine “olumsuz yansımaları” olarak dile getirdikleri durumlardır. Erdem (2013), çalışmasında “Anadolu Meslek Liseleri ve Anadolu Öğretmen Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin Anadolu Liseleri ve Fen Liselerinde öğrenim gören öğrencilere göre Türk dili ve edebiyatı derslerine yönelik olumlu tutuma sahip oldukları” bulgusuna; Aslan ve Güneşli (2008) ise özellikle sayısal sınıflardaki öğrencilerin bu derse karşı ilgisiz oldukları, derse sevmedikleri, gereksiz buldukları ve derse sevmeyen öğrencilerin ödev ve sorumluluklarını yerine getirmediği bulgularına ulaşmışlardır. Tüzel’in (2013) çalışmasında da meslek liselerindeki öğrencilerin bu dersin yaşamlarında işlerine yaramayacağı için gereksiz olduğu ve bu nedenle derse karşı ilgilerinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Dersten verim alabilmenin en temel koşulu, öğrencilerin derse olan güdülerini yüksek tutabilmektir. Bunun için öncelikle öğrencilere bu derste öğrendikleri bilgilerin, aldıkları eğitimin neden önemli olduğu kavratılmalı ve edebiyatın onların duygu ve düşünce dünyalarına katacağı şeylerin, yaşamın her döneminde gerekli olduğu yapılan çalışmalar yoluyla onlara sezdirilmelidir.

Kaynaklar

- Akcaoğlu Saydım, S. (2009). *Öğrencilerin Türk edebiyatı dersine ilgileri*. Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) Ankara.
- Aslan, C. ve Güneşli, A. (2009). *Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri*. I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirileri. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayını.
- Aslan, C. (2017). *Örnek eğitim durumlarıyla Türkçe-Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının (Türkçe/Türk dili ve edebiyatı) önemi. *İlköğretim Online*, 15(3), 723-741.

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231- 274.
- Bayazıt, Z. (2012). *Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Bozkırlı, K. Ç. ve Er, O. (2018). Türk dili ve edebiyatı öğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1931-1946.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri-beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik, T. (2013). *Dil ve edebiyat öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, C. C. (2010). *Türk edebiyatı ders kitaplarının programa uygunluğunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitimine atılan ilk adım*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Erdem, C. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumları üzerine bir değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 381-414.
- Erdem, C. (2017). Türk dili ve edebiyatı öğretimi uygulamaları üzerine bazı tespitler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(1), 99-126.
- Erdem, İ. ve Topbaş, S. (2017). Dil ve anlatım ile Türk edebiyatı derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 465-495.
- Erol K. ve Demir F. (2017). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminde karşılaşılan başlıca sorunlar. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1(2), 197-212.
- Eskimen, A. D. (2018). 9.-12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, Türk edebiyatı ile dil ve anlatım ders kitaplarının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(2), 111-129.
- Göktürk, A. (1986). Dil ve edebiyat öğretiminde yeni yaklaşımlar. *TED, IV. Öğretim Toplantısı*. Ankara: TED Yayınları.
- Gözütok, T. ve Demir, A. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 849-863.
- Işıksalan, S. N. (2011). 2005 Türk edebiyatı dersi öğretim programının değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 15-40.
- Kaplan, M. (1992). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuduban, Ö. ve Aktekin, S. (2013). 2005 Türk edebiyatı öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri: Trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, 39, 167-186.
- MEB. (2015). *Orta öğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. USA: Sage Publications.
- Oral, B. ve B. Aşılıoğlu, B. (2000). Lise Türk dili ve edebiyatı dersi öğretmenlerinin Türk dili ve edebiyatı programı hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25, 34-41.
- Özdemir, E. (2013). *Türk ve dünya edebiyatında dönemler-yönelimler*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, E. (2018). *Eleştirel okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ridling, Z. (1994). The effects of three seating arrangements on teachers' use of selective interactive verbal behaviors. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, New Orleans, LA, Nisan 4-8.
- Sever, S. (2015). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya ve Z., Aslan, C. (2017). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal uyaranlarla dil öğretimi*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Turhan, V. (2010). Liselerde Türk dili ve edebiyatı ders sürecinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Erzurum İl Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 291-298.
- Türkyılmaz, M., Can, R. ve Karadeniz, A. (2010). Öğrenci görüşleriyle Türk edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 113-123.
- Tüzel, S. (2013). Meslek liselerinde Türk dili ve edebiyatı eğitimi: bir durum çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 21-40.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

The main purpose of language and literature teaching is to improve students' understanding and expression skills and to turn them into thinking-sensitive individuals (Sever, Kaya ve Aslan, 2017, p. 11; Sever, 2018, p. 88). In addition, through various texts, it aims to make students love, develop and use their language safely by bringing them together with the beauty and richness of their language; to gain sensitivity and to develop thinking skills (Aslan, 2017, p. 1-2); students should be good readers (Dilidüzgün, 2018, p. 16); they also have aims such as enabling students to be open to creative thinking, self-confidence, research and criticism while stepping into adulthood (Çelik, 2013, p. 40). In order to be able to raise individuals with these qualities, many variables such as the curriculum, the student, the equipment used in education, and the teaching environment have a duty. It is important to work on these variables in order to increase the efficiency of language and literature teaching. In the studies conducted in the literature, the negative situations that are generally reflected in the teaching of the Turkish language and literature course are addressed, in this study, the positive and negative situations that reflect the teaching of the course are discussed together and presented with solution suggestions.

Method

In the research, a phenomenological design, which is one of the qualitative research designs, suitable for the nature of the study, has been used. Phenomenology (phenomenology) pattern focuses on phenomena that we are aware of but do not have an in-depth and detailed understanding (Yıldırım & Şimşek, 2018, p. 69). In the study, semi-structured interview technique, one of the data collection techniques, is used in order to obtain in-depth data from Turkish language and literature teachers.

Conclusion

1. It is indicated as “positive reflections” to Turkish language and literature lessons that education programme guides teachers on preparing annual plans and usage of main grammar skills in classrooms by the teacher.

It is claimed as “negative reflections” of programme on lesson that the limited time on activity and acquisition, curriculum and gains are common in all types of high schools; gains are hard for students, application studies are not enough and differs from university exam on approaches by the teachers.

2. It is claimed by the teachers as “positive reflections” to Turkish language and literature lessons of textbooks that those questions at the end of theme reinforce the subjects, diary, blog, e-mail are common in daily life, teaching of information about them, adoption of text-oriented grammar teaching; situations such as including theoretical information about the subjects.

Textbooks are common to all types of high schools; texts on books are not updated; answers are on the web, texts are so long and not suitable for acquisitions; theoretical informations are not sufficient; time is not enough, subjects are not sufficient that teachers describe as “negative reflections” of Turkish language and literature textbooks on the lesson.

While the existence of theoretical information given in the books is expressed as a positive situation reflected in the course; the fact that the same information is not given adequately is stated as a negative situation. It is thought that expressing an opinion in this way is related to the depth of the information given. For example, giving all the details of a folk poem in literature classes will require the use of maybe a semester, maybe a school year. This would be a very heavy and unnecessary practice for high school students. Here, teachers need to consider whether the information required by the curriculum is given adequately.

3. Teachers have stated that the use of smart boards in classrooms and the availability of libraries in schools are physical variables that “positively reflect” on the teaching of Turkish language and literature lessons.

Lack of a separate classroom for Turkish language and literature courses; using of classical seating in classrooms; lack of class library; cold classes; it is stated by the teachers that the physical conditions of the classroom and the school have “negative reflections” on the teaching of Turkish language and literature.

4. In Turkish language and literature lessons, the students who like the lesson participate more in the lesson. Activities like reading competition, situations such as enjoying reading hours and having strong classroom communication skills are listed by the teachers that the students’ attitudes towards the lesson as “positive reflections” on the teaching of Turkish language and literature.

Regarding Turkish language and literature lessons as unnecessary for university exams the students’ not participating the lessons thinking this discipline is not working on daily life so unwilling to join the lesson; these unwilling students’ not bringing necessary equipments; disrupting the lesson are all claimed as “negative reflections” on the teaching of Turkish language and literature by the teachers.